

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ”
(для магістрів)**

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено старшим викладачем кафедри медичної психології та психокорекції *О. Л. Карачевською*

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції (протокол № 7 від 01.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Карачевська О. Л. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Психологія сексуальності” (для магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 28 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів, її організацію та форми, зміст дисципліни, вказівки до виконання реферату та контрольної роботи, теми рефератів і контрольних робіт, тестові завдання, питання для самоконтролю, критерії оцінювання знань студентів, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Психологія сексуальності” є складовою програми підготовки спеціалістів з психології, які навчаються в МАУП.

Мета дисципліни — вивчення специфічних аспектів, актуальних питань і проблем, пов'язаних з сексуальністю людини, що виникають у повсякденній практичній роботі психолога, аналіз сучасних підходів та оволодіння практичними навичками для їх вирішення.

Здобуті знання під час вивчення дисципліни дають змогу орієнтуватися в сучасних питаннях практичної діяльності психолога, легко застосовувати теоретичні знання на практиці, завдяки практичним навичкам психокорекції та власної психогігієни, засвоєним знанням щодо такого важливого елемента буття людини, як сексуальні прояви, психолог може надавати пацієнтам необхідну допомогу.

Вивчення курсу дасть змогу студентам здобути основи знань про особливості статевої диференціації, сексуально-емоційної сфери і сексуальної поведінки людини на різних етапах життя, а також про вплив на прояви сексуальності психо-фізіологічних аспектів розвитку людини, гендерно-культурних особливостей суспільства, що максимально наблизить слухачів до практичної діяльності у майбутньому.

Методичні рекомендації розроблено на основі сучасних підходів до розуміння психологічних особливостей сексуальності людини з урахуванням підвищення сексуальної культури в країні, роблячи акценти насамперед на тому, що знадобиться студентам як майбутнім психологам, викладачам, батькам та вихователям.

Відповідно до прийнятого в МАУП навчального плану, програмою курсу “Психологія сексуальності” передбачено лекційні та семінарські заняття, а також самостійну роботу під керівництвом викладача з метою самостійного опанування студентами теоретичного матеріалу шляхом опрацювання рекомендованої літератури, аналізу сучасних психологічних досліджень, а також написання рефератів і контрольних робіт.

За результатами вивчення матеріалу цього курсу студенти складають іспит.

Контрольні питання закладено в основу формування екзаменаційних білетів.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Окрім аудиторних занять у навчальних планах з дисципліни “Психологія сексуальності” передбачено самостійну роботу студентів з позалекційної тематики, мета якої — формування пізнавальної активності, засвоєння основних вмінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблене засвоєння вже здобутих знань, підвищення рівня організованості та професійної підготовки.

Під час самостійної роботи студенти мають оволодіти конкретними вміннями та навичками, а саме:

- самостійно організувати навчальну діяльність;
- самостійно працювати в бібліотеці з каталогами;
- працювати з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектувати літературні джерела;
- працювати з довідковою літературою;
- опрацювати статистичну інформацію.

Нагальною необхідністю для кожного студента є вміння раціонально організувати свою навчальну діяльність — скласти план роботи, чітко визначити її послідовність. Необхідно, щоб план самостійного навчання був реальним і його виконання давало плідні результати.

Щоб самостійна робота була плідною, значну частину часу слід працювати в бібліотеці. Необхідно розуміти сутність складання алфавітного і тематичного каталогів, вміти швидко знаходити в них необхідну літературу, знати особливості бібліографічного шифрування. Для продуктивної роботи з літературними джерелами студентові корисно скласти свою власну бібліографію, заповнюючи бібліографічні картки на необхідні для нього книги, брошури, статті. Для роботи у провідних бібліотеках Києва студент має знати їх структуру, спеціалізацію окремих підрозділів, вміти користуватися різноманітними каталогами, правильно заповнювати бланки вимог на літературу тощо.

Відібрана для самостійного опрацювання література може бути різною як за обсягом наукових даних, так і за характером викладу. Потрібно відібрати необхідний для опрацювання матеріал (глави, розділи, підрозділи тощо), а також розподілити його за важливістю (що для вивчення, а що для ознайомлення). Процес читання має відбуватися повільно, вдумливо, до незрозумілих питань слід обов'язково повертатися, наводити додаткові довідки, щоб зрозумі-

ти сутність думки автора. Значення незнайомих термінів слід одразу ж з'ясовувати за тлумачними словниками, енциклопедіями або спеціалізованими довідниками.

Під час роботи з літературою корисно занотовувати найважливіші думки, формулювання, окремі висловлювання із зазначенням автора, джерела, сторінок і абзаців. Для кращого засвоєння матеріалу, розвитку творчого мислення основний зміст прочитаного доцільно формулювати у вигляді тез. Конспект є стислим викладом основної сутності опрацьованого літературного матеріалу. Він має бути стислим, змістовним і записаним своїми словами і формулюваннями. Класичні визначення, оригінальні думки, висловлювання слід заносити до конспекту повністю з посиланнями на автора, джерело та сторінку. Під час конспектування важливо дотримуватися логічного зв'язку окремих складників тексту. В конспекті корисно підкреслювати найважливіші теоретичні положення, визначення, висновки і робити помітки на полях. Систематичне конспектування опрацьованого матеріалу дисциплінує розум, відпрацьовує вміння формулювати свої думки в короткій змістовній формі, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, підвищує організованість.

Щоб мати цілісне уявлення про навчальну дисципліну “Психологія сексуальності”, студентів вкрай необхідно користуватися довідковою літературою — енциклопедіями, енциклопедичними словниками, галузевими довідниками, спеціалізованими журналами тощо.

Опанування курсу “Психологія сексуальності” супроводжується складанням схем, графіків, таблиць та їхнім подальшим аналізом. Схеми мають бути наочними, змістовними, логічно обґрунтованими. Значний обсяг цифрової, медичної чи психологічної інформації доцільно зводити у таблиці, це впорядковує дані, робить їх зручнішими для сприйняття.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів потребує стійкої мотивації до оволодіння ґрунтовними знаннями, що визначається необхідністю ефективної професійної діяльності у подальшому.

На її активізацію впливають такі чинники:

- участь у творчій діяльності;
- використання у навчальному процесі активних методів навчання;

- мотивуючі фактори контролю знань у вигляді рейтингової та накопичувальної системи оцінювання знань;
- необхідність обов'язкового виконання індивідуальних завдань;
- розширення обсягу знань шляхом опрацювання додаткової літератури.

Основне завданням в організації самостійної роботи — навчити студентів свідомо працювати не тільки з навчальним матеріалом, а й з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації та самовивчення, сформувані уміння, навички та бажання постійно підвищувати свою кваліфікацію.

При вивченні дисципліни “Психологія сексуальності” необхідна організація самостійної роботи, що поєднає такі взаємопов'язані форми, як аудиторна робота, позааудиторна пошуково-аналітична робота, творча наукова робота.

Аудиторна самостійна робота реалізується в процесі лекційних, практичних і семінарських занять.

Під час практичних занять відбувається перевірка засвоєння отриманих знань шляхом застосування попередньо підготовленого методичного матеріалу — тестів для виявлення ступеня опанування студентами необхідних теоретичних і практичних положень. Крім того, застосовуються такі форми аудиторної діяльності, як опитування, аналіз типових помилок, дискусії, семінари, рефлексійний аналіз розуміння матеріалу тощо. Підготовка до таких занять потребує ґрунтовної теоретичної і практичної самостійної роботи студентів.

Так, під час семінарського заняття студенти докладно аналізують фактори, що впливають на проведення сексуально-психологічних досліджень, їхні технологічні особливості у різних галузях психології сексуальності, знайомляться з наявними науковими теоріями та вчать формувати особисту думку.

При проведенні семінари обговорюються попередньо визначенні питання, до яких студенти готують тези виступів, реферати. Під час семінарів студенти виявляють:

- уміння аналізувати навчальний матеріал;
- здатність формулювати та захищати свою позицію;
- активність;
- здатність науково мислити;
- навички самостійної роботи з літературою, першоджерелами з дисципліни та методикою їх опрацювання;
- вміння якісно підготувати реферат тощо.

Дискусії дозволяють виявити індивідуальні особливості розуміння обговорюваного питання і спільні погляди, навчитись у творчій суперечці шукати істину. В ході дискусії студенти збагачують зміст вже відомого матеріалу, впорядковують і закріплюють його.

Форми проведення семінарів і дискусій можуть бути різними. З дисципліни “Психологія сексуальності” застосовують такі:

- запитання і відповіді з коментарями;
- розгорнуті бесіди;
- дискусії за принципом “круглого столу”;
- обговорення письмових рефератів та їх оцінювання;
- розв’язання проблемних питань, розбір конкретних ситуацій;
- “мізкова атака”, або “потік ідей”;
- “майстер-класи”.

Пошаудиторна робота — це пошуково-аналітична і наукова робота. Завдання, що постають перед студентами в ході самостійної роботи, сприяють мисленню, формуванню умінь і навичок. Завдання для самостійної роботи поглиблюють і закріплюють знання та уміння, отримані на лекціях і практичних заняттях. Доцільними при вивченні дисципліни “Психологія сексуальності” є такі форми проведення самостійної роботи:

- пошук та огляд наукових джерел за заданою проблематикою;
- підготовка рефератів;
- формулювання понять;
- відповідальне виконання домашніх завдань;
- ретельна підготовка до семінарських занять і дискусій різних видів тощо.

Змістовий модуль I. Вплив історично-культурних та гендерних особливостей на формування сексуальних відносин

Тема 1. Предмет і методи дослідження психології сексуальності. Взаємозв’язок з іншими науками. Історичні особливості формування сексуальних відносин

Завдання:

Знати, що являє собою предмет психології сексуальності та які існують методи досліджень у даній галузі. Проаналізувати взаємозв’язок з іншими науками та значення сексуальної сфери в сучасному житті

суспільства. Ознайомитися з особливостями формування сексуальної культури, цінностей та сексуальних відносин на різних етапах розвитку людства: за первіснообщинного ладу, в Давніх Греції та Римі, в середні віки, в буржуазному суспільстві, у Вікторіанську епоху. Розглянути, що дала людству сексуальна революція ХХ ст. Ознайомитися з особливостями сексуальності в ісламській культурі та в сучасній українській сексуальній культурі.

Форма звіту:

Контроль уміння пояснити міждисциплінарні зв'язки, охарактеризувати розвиток сексуальних відносин в історичному аспекті, контекст.

Література [1– 5; 8]

Тема 2. Вплив гендерних стереотипів на формування чоловічої та жіночої сексуальності

Завдання:

Вміти пояснити доцільність існування в природі двох статей в теоріях сучасних учених. Дати визначення понять — гендер та гендерна ідентичність, маскуліність, фемінінність, андрогенія, сексизм. Проаналізувати вплив гендерних стереотипів на прояви сексуальності сучасної людини. Скласти таблицю “Сучасні гендерні установи та їх негативний вплив” проаналізувати гендерно-рольові очікування в контексті жіночої і чоловічої сексуальності.

Форма звіту:

Конспект, таблиця, усне опитування.

Література [1–8; 22]

Змістовий модуль II. Особливості сексуальності людини на різних етапах її життя

Тема 3. Статева ідентифікація. Сексуальність у дитячому та підлітковому віці

Завдання:

Визначити стадії статевої ідентифікації. Ознайомитися з процесом формування статевої ідентифікації. Проаналізувати прояви сексуальності в ранньому дитячому віці, в дошкільному віці, в період пубертату. Знати, що означає подвійний сексуальний стандарт у підлітковому віці. Проаналізувати у письмовому вигляді причини раннього статевого життя підлітків та негативний вплив підліткової ва-

гітності. Розглянути проблеми статевої просвіти у школі. Письмово проаналізувати вплив засобів масової інформації і комп'ютеризації на формування дитячої та підліткової сексуальності, зв'язок між активною сексуальністю та девіантною поведінкою підлітків.

Форма звіту:

Письмова робота з викладенням результатів аналізу, конспект, усне опитування.

Література [1–6; 8]

Тема 4. Феномен кохання та розвиток сексуальних відносин

Завдання:

Розглянути феномен кохання в соціально-культурному та історичному аспектах. Ознайомитися зі “Шкалою любові” та її компонентами в дослідженнях Зіка Рубіна, психофізіологічною теорією виникнення кохання за А. Бартельс, С. Зекі та Е. Фішер. Дати визначення – симпатія, пристрасть. Розглянути типи кохання в теорії Стернберга, стилі кохання за Джоном Лі, “хімічні компоненти” любові. Феномен знайомства, фізична привабливість (краса). Проаналізувати фактори, що впливають на розвиток інтимних відносин.

Форма звіту:

Конспект, усне опитування

Література [1–8; 27; 29]

Тема 5. Сексуальність дорослої людини. Особливості сексуальності літніх людей

Завдання:

У письмовому вигляді проаналізувати значення теорії статевого потягу в теорії З. Фрейда на сексуальний світогляд суспільства. Розглянути фактори, що впливають на сексуальне збудження та реагування дорослої людини, вплив гормону тестостерону на підтримку сексуального бажання у чоловіків і жінок. Ознайомитися з роллю лімбічної системи мозку в сексуальності людини, органів чуття у сексуальному збудженні. Дати визначення відомих афродизиаків. Проаналізувати вплив психоактивних речовин на сексуальність людини. Розглянути три стадії сексуального реагування за теорією Каплан, сексуальне реагування – модель чотирьох фаз Мастерса та Джонсон. Розглянути поняття утримування як прояв сексуальності людини, еротичні сни та фантазії, аутоеротизм, мотивація до сексу.

Проаналізувати фази сексуального потягу чоловіків і жінок протягом життя, особливості прояву сексуальності у літньому віці, вплив вікових функціональних змін на прояв жіночої та чоловічої сексуальності, подвійний сексуальний стандарт літнього віку.

Форма звіту:

Письмова робота з результатами аналізу, конспект, усне опитування.

Література [1–8]

Тема 6. Сексуальність у шлюбі

Завдання:

Проаналізувати тенденції щодо інституту шлюбу за останні десятиліття. Скласти таблицю “Відмінності в психології людей, які живуть у шлюбі, і тих, хто не бере шлюб”. Порівняти: співмешкання, громадянський та законний шлюби. Визначити, як впливає уявлення та образи майбутнього ідеального нареченого на вибір партнера. Ознайомитися, які бувають типи жінок у шлюбі. Розглянути аспекти планування народжуваності та вплив народження дитини на сексуальне життя подружжя. Проаналізувати очікування від супутника на різних вікових етапах. Проаналізувати проблеми, пов’язані з подружньою зрадою, її причини та вплив на сексуальні стосунки подружжя.

Форма звіту:

Конспект, усне опитування.

Література [1–9; 15; 17; 25; 27; 29]

Змістовий модуль III. Сексуальні дисфункції та психологічна допомога. Аспекти професійної етики

Тема 7. Сексуальні дисфункції

Завдання:

Ознайомитися з основними сексуальними порушеннями та дисфункціями: порушення лібідо (гіперсексуальність, еротоманія, сатириазис, німфоманія та гіпосексуальність), сексуальні комплекси, сексуальні фобії, синдром білясонних сексуальних ілюзій, синдром Кехрера, переддисфункційний синдром, порушення ерекції та еякуляції у чоловіків, порушення комплексу сексуальної готовності, вагінізм та фригідність у жінок, комплекс сексуальної непристосованості, сексуальна аверсія, порушення оргазму, гомосексуалізм, транссексуалізм, садизм, мазохізм, некрофілія. Проаналізувати причини їх виникнення.

Форма звіту:

Конспект, усне опитування.

Література [1–10; 15]

Тема 8. Надання психологічної допомоги та психокорекція сексуальних відносин. Професійна етика

Завдання:

Розглянути особливості психологічного консультування та психокорекції клієнтів, які мають сексуальні проблеми. Ознайомитися з видами психотерапії сексуальних порушень та новітніми методиками. Опрацювати проблеми професійної етики, стосунки клієнт – терапевт. Виконати письмову роботу – свої особисті методи профілактики некоректних відносин з клієнтом.

Форма звіту:

Письмова робота, конспект, усне опитування.

Література [1–8; 11; 17; 25; 27; 29]

ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення теоретичних аспектів навчальної дисципліни “Психологія сексуальності” передбачає засвоєння практичних навичок. Студенти повинні вміти аналізувати та діагностувати лекційний курс, орієнтуватися в нових методах і теоріях з приводу сексуальності людини, навчитися формувати особисту думку, спираючись на досягнення науковців в цій галузі психології, а також володіти психотерапевтичними методиками, що допоможуть надавати кваліфіковану професійну допомогу клієнтам з проблем сексуальності.

Тематика практичних занять

1. Особливості формування та порівняльна характеристика сексуальних відносин за умов матріархату та патріархату.
2. Особливості сексуальної культури народів Індії та Китаю.
3. Історія формування сексуальних цінностей і відносин в Україні.
4. Особливості сексуальної культури в епоху Відродження.
5. Сексуальність за часів Радянської держави.
6. Теорія З. Фрейда щодо статевого потягу та сучасність.
7. Сексуальне рабство на сучасному етапі.
8. Проблеми сексуальних відносин у робітничому колективі.
9. Проблеми проституції та жертви сексуального насильства.
10. Проблеми етики стосунків між клієнтом та терапевтом.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Реферат — це підсумок вивчення студентами як окремої теми, так і дисципліни в цілому.

Обсяг реферату визначається специфікою досліджуваного питання і змістом матеріалів (документів), їх науковою цінністю та практичним значенням. Оптимальний обсяг реферату — 10–15 сторінок, він має відповідати вимогам до оформлення рукопису кваліфікаційної роботи: вступ і висновки в сумі не повинні перевищувати 20 % від її загального обсягу; текст друкується через 1,5 інтервала на одній сторінці стандартного аркуша з такими полями: ліве — 30 мм, праве — 15 мм, верхнє — 20 мм, нижнє — 20 мм; всі сторінки нумеруються: загальна нумерація починається з титульного листа, проте порядковий номер на ньому не ставиться.

Обов'язково на титульному листі реферату вказуються: офіційна назва навчального закладу, інститут і кафедра; прізвище та ініціали автора реферату (абревіатура навчальної групи); повна назва теми; прізвище та ініціали наукового керівника, його науковий ступінь і вчене звання; місто, де знаходиться навчальний заклад та рік написання реферату. Після титульного листа подається зміст реферату з точною назвою кожного розділу (параграфу) і посиланням на сторінки.

Список використаних джерел складається з дотриманням загальноновизнаних вимог до робіт, що готуються до друку. До нього включаються лише безпосередньо використані в рефераті праці в алфавітному порядку прізвищ авторів. Монографії і збірники, що не мають на титульному аркуші прізвища автора (авторів), включаються до загального списку за алфавітним розміщенням заголовку.

Вибір теми реферату. Тема реферату — не просте повторення за своєю матеріалу лекції або семінарського заняття, вона повинна бути самостійним опрацюванням проблеми, досить чітко окресленої від інших. Неприпустимо поєднувати кілька проблем або, навпаки, штучно виокремлювати певні частини єдиного питання.

При виборі теми реферату слід опиратись на її актуальність, широту джерельної бази, наявність необхідного фактичного матеріалу, а також достатнє її висвітлення в науково-методичній літературі, що передбачає, в першу чергу, ознайомлення із загальною концепцією автора праці та його висновками.

Структура реферату: титульний аркуш; зміст (план); вступ; розділи (вони часто поділяються на параграфи); висновки; список використаних джерел; додатки (у яких наводяться таблиці, схеми, діаграми тощо); перелік умовних позначень.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, її особливості, значення з огляду на розвиток науки та практики або науково-методичної діяльності у сфері освіти. У вступі необхідно подати аналіз використаних джерел, назвавши при цьому авторів, які вивчали цю тематику, визначити сутність основних чинників, що вплинули на розвиток явища або процесу, який досліджується, на недостатньо досліджені чи вивчені питання, з'ясувавши причини їх слабкої аргументації.

Основна частина — це кілька розділів (що можуть бути розбиті на параграфи), логічно поєднані між собою.

Виклад матеріалу має бути логічним, послідовним, без повторень. Слід використовувати синтаксичні конструкції, характерні для стилю наукових документів, уникати складних граматичних зворотів, незвичних термінів і символів або пояснювати їх одразу, при першому згадуванні. Терміни, окремі слова і словосполучення можна замінювати аббревіатурами і сприйнятливими текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту.

Неприпустиме цитування без посилання на автора, цитата має бути точною. Взагалі, цитатами не слід зловживати. Якщо якийсь документ важливий і потребує наведення в повному обсязі, краще виставити його в додатки.

Також у рефераті необхідно визначити і викласти основні тенденції дослідження, підтвердити їх найтиповішими прикладами, навести сучасні ідеї та гіпотези, методики та методичні підходи до вивчення проблеми. Доцільно зупинитися на певному дискусійному моменті і спробувати проаналізувати позиції сторін, приєднавшись до однієї з них, чи висловити власну думку з проблеми та визначити перспективи її розв'язання.

Кожен розділ має завершуватися короткими висновками, чіткими і лаконічними, де узагальнено оцінки та практичні рекомендації. Можна стисло вказати на перспективи подальшого дослідження проблеми.

Реферат оцінюється за такими критеріями: актуальність; наукова та практична цінність; глибина розкриття теми, вирішення поставлених завдань; повнота використання рекомендованої літератури; обґрунтування висновків; грамотність; стиль викладу; оформлення; обсяг виконаної роботи; завершеність дослідження.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Формування сексуальних відноси у первіснообщинному суспільстві.
2. Еротизм та сексуальна культура Давніх Греції та Риму.
3. Особливості сексуальних відносин в епоху середньовіччя.
4. Буржуазна мораль щодо сексуальності.
5. Сучасний погляд на теорію сексуальності З. Фрейда.
6. Сексуальність та Вікторіанська мораль.
7. Українська сексуальна культура — історія та сьогодення.
8. Сучасний погляд на сексуальну революцію ХХ ст.
9. Ставлення до сексуальності в радянські часи.
10. Вплив на сексуальність сучасної людини гендерних стереотипів.
11. Сексуальність у дитячому та підлітковому віці.
12. Сексуальність та кохання.
13. Сучасна чоловіча та жіноча сексуальність.
14. Сексуальність людей літнього віку.
15. Вплив інформаційних технологій на сексуальну культуру.
16. Сексуальність та професійна діяльність за умов сьогодення.
17. Сучасні проблеми сексуального рабства.
18. Сексуальність у шлюбі.
19. Особливості сексуальності холостяків.
20. Подружня зрада — проблеми і причини.
21. Сексуальні дисфункції.
22. Сексуальні комплекси та проблеми сексуальності.
23. Сучасні підходи в психотерапії та психокорекції сексуальних порушень.
24. Консультування з проблем сексуальності.
25. Сексуальна залежність.
26. Свобода і подружні відносини.
27. Залежність від кохання.
28. Вплив психоактивних речовин на сексуальність.
29. Сучасні афродизиаки.
30. Проблеми етики стосунків терапевт — клієнт.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом дисципліни “Психологія сексуальності” передбачено контроль засвоєння знань у вигляді виконання контрольної роботи реферативного типу.

Контрольна робота має за мету виявити ступінь засвоєння студентами сучасних поглядів на закономірності формування сексуальних відносин у історичному та соціально-культурному аспектах, вплив гендерних стереотипів на сексуальність людини, причини аномалій розвитку сексуальності, поняття про вікові особливості психології людської сексуальності, процеси компенсації та декомпенсації; основні причини та прояви порушень окремих сексуальних процесів; вплив феномена кохання на прояви сексуальності, сексуальність у подружньому житті та поза ним, сексуальні комплекси та проблеми, а також методи надання психологічної допомоги.

Теми контрольних робіт з дисципліни “Психологія сексуальності” визначає викладач.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Порівняльна соціальна характеристика формування сексуальних відносин за часів матріархату та патріархату.
2. Порівняльна характеристика сексуальної культури Давніх Греції та Риму.
3. Особливості сексуальних відносин в епоху середньовіччя.
4. Буржуазна мораль та сексуальність людини.
5. Сучасний погляд на теорію сексуальності З. Фрейда.
6. Вікторіанська мораль та прояви сексуальності.
7. Українська сексуальна культура — історія та сьогодення.
8. Сексуальна революція XX ст.
9. Ставлення до сексуальності в радянські часи.
10. Формування гендерних установ та їх вплив на сексуальність сучасної людини.
11. Сексуальність у дитячому та підлітковому віці.
12. Вплив феномена кохання на сексуальність людини.
13. Порівняльна характеристика чоловічої та жіночої сексуальності.
14. Порівняльна характеристика сексуальності чоловіків та жінок літнього віку.
15. Вплив інформаційних технологій на сексуальну культуру.
16. Сексуальність та професійна діяльність.
17. Проблеми сексуального рабства.
18. Сексуальність і шлюб.
19. Сексуальність холостяків.
20. Проблеми та причини подружньої зради.

21. Сексуальні дисфункції.
22. Психологічна допомога клієнтам з проблема сексуальності.
23. Сучасні підходи в психотерапії та психокорекції сексуальних порушень.
24. Сексуальна залежність.
25. Етичні аспекти стосунків терапевт — клієнт.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет та методи дослідження психології сексуальності.
2. Значення сексуальності в житті людини та суспільства.
3. Взаємозв'язок психології сексуальності з іншими науками.
4. Вплив матріархату та патріархату на розвиток сексуальності в первісному суспільстві.
5. Особливості сексуальної культури Давніх Греції та Риму.
6. Особливості сексуальних відносин у середні віки.
7. Ставлення до сексуальності в епоху Відродження.
8. Сексуальність та буржуазна мораль.
9. Відношення до сексуальності людини у Вікторіанську епоху. Особливості сексуального виховання.
10. Основні досягнення сексуальної революції ХХ ст.
11. Особливості сексуальної культури за радянських часів.
12. Особливості сексуальності в ісламській культурі.
13. Історичні особливості сексуальної культури в Україні та сучасність.
14. Доцільність існування двох статей у природі і розподіл ролей між ними згідно з теоріями сучасних учених.
15. Гендер та гендерна ідентичність.
16. Визначення маскулінності, фемінінності, андрогенії.
17. Що таке сексизм та в чому він проявляється?
18. Вплив гендерних стереотипів на чоловічу сексуальність.
19. Вплив гендерних стереотипів на жіночу сексуальність.
20. Негативна роль гендерних стереотипів.
21. Стадії статевої ідентифікації.
22. Формування статевої ідентифікації в ранньому дитячому віці.
23. Прояви сексуальності у дітей до трьох років.
24. Особливості прояву сексуальності у дітей трьох–семи років.
25. Особливості прояву сексуальності у дітей молодшого шкільного віку.

26. Пубертат, сексуальність у підлітковому віці.
27. Подвійний сексуальний стандарт підліткового віку.
28. Причини раннього статевого життя у підлітків.
29. Негативний вплив підліткової вагітності.
30. Статева освіта у школі.
31. Вплив засобів масової інформації на формування сексуальної культури у дітей та юнацтва.
32. Зв'язок між сексуальною активністю підлітків та девіантною поведінкою.
33. Феномен кохання в соціально-культурному та історичному аспектах.
34. "Шкала любові" та її компоненти за З. Рубіном.
35. Психофізіологічна теорія виникнення кохання в дослідженнях А. Бартельс, С. Зекі та Е. Фішер.
36. Симпатія та пристрасть.
37. Типи кохання. Романтична закоханість.
38. Товариське кохання.
39. "Трикомпонентна теорія" кохання Стернберга.
40. Стилі кохання за Джоном Лі.
41. "Хімічні компоненти" кохання як фактор впливу на вибір партнера.
42. Феномен знайомства як фактор впливу на вибір партнера.
43. Взаємність кохання як фактор впливу на вибір партнера.
44. Фізична привабливість як фактор впливу на вибір партнера.
45. Розвиток інтимних відносин.
46. Фактори, що впливають на сексуальне збудження та реагування дорослої людини.
47. Роль гормону тестостерона в підтримці сексуального бажання у чоловіків і жінок.
48. Лімбічна система головного мозку та її роль у процесах сексуальності.
49. Роль органів чуття в сексуальності людини. Пахощі та сексуальне збудження.
50. Візуальні та тактильні відчуття в сексуальному збудженні. Еrogenні зони.
51. Афродизиаки та їх вплив на сексуальність людини.
52. Вплив психоактивних речовин на сексуальне життя людини.
53. Сексуальне реагування.
54. Утримування як прояв сексуальності людини.

55. Еротичні сни та фантазії як прояв сексуальності людини.
56. Аутоеротизм.
57. Мотивація до сексу.
58. Основні особливості чоловічої сексуальності.
59. Основні особливості жіночої сексуальності.
60. Фази статевого потягу чоловіків і жінок у різний віковий період.
61. Особливості сексуальності чоловіків літнього віку.
62. Особливості сексуальності жінок літнього віку.
63. Тенденції щодо інституту шлюбу протягом останніх десятиліть.
64. Відмінності щодо психології сексуальності людей, які живуть у шлюбі, та тих, хто не бере шлюбу.
65. Співмешкання.
66. Громадянський шлюб.
67. Законний шлюб.
68. Моногамні та полігамні шлюби.
69. Уявлення та образи майбутнього ідеального нареченого.
70. Планування народжуваності та вплив народження дитини на сексуальне життя подружжя.
71. Подружжя зрада та її вплив на сексуальні відносини подружжя.
72. Причини, що призводять до подружньої зради.
73. Порушення сексуальних потреб — гіперлібідомія.
74. Гіпосексуальність.
75. Сексуальні комплекси як перешкода в реалізації сексуальних потреб.
76. Передисфункціональний синдром.
77. Порушення сексуального життя у чоловіків.
78. Порушення сексуального життя у жінок.
79. Порушення сексуального життя обох статей.
80. Сексуальна аверсія.
81. Невирішені проблеми взаємовідносин як причини сексуальних труднощів.
82. Страх перед небажаною вагітністю та хворобами, що передаються статевим шляхом, як перешкода на шляху до отримання сексуального задоволення.
83. Особисті та емоційні проблеми як перешкода на шляху до отримання сексуальної насолоди.
84. Порушення оргазму.
85. Гомосексуалізм.
86. Транссексуалізм.

87. Сексуальні девіації — педофілія, фетишизм, садизм, мазохізм, некрофілія.
88. Психологічна допомога людям з проблемами сексуальності.
89. Психотерапія сексуальних проблем.
90. Порушення професійної етики — сексуальні стосунки терапевт — клієнт.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

для підготовки до рубіжного (модульного) контролю знань і вмінь студентів спеціальності “Психологія” з дисципліни “Психологія сексуальності”

Варіант № 1

1. Термін “гендер” означає:

- а) соціальна стать;
- б) дитина;
- в) підліток;
- г) статеве життя;
- д) сексуальне порушення.

2. Статева ідентичність — це:

- а) трансвестизм;
- б) транссексуалізм;
- в) розуміння віднесення себе до певної статі;
- г) певна стать;
- д) гомосексуалізм;

3. Пубертат — це:

- а) сексуальне порушення;
- б) статеве дозрівання підлітків;
- в) криза дорослості;
- г) ламання голосу;
- д) асоціативний експеримент.

4. ВІЛ-СНІД передається:

- а) через сльози;
- б) через піт при рукостисканні;
- в) через укуси комах;
- г) статевим шляхом та через кров;
- д) всі відповіді правильні.

5. Дофамін викликає стан:

- а) роздратування;
- б) тривоги;
- в) запаморочення;
- г) сексуального збудження;
- д) ейфорії.

Варіант № 2

1. Типи любові:

- а) романтична та товариська;
- б) романтична та пристрасна;
- в) закоханість та симпатія;
- г) закоханість та дружба.

2. Стернберг вважає, що любов має три прикмети:

- а) закоханість, пристрасність, інтимність;
- б) пристрасність, інтимність, відданість;
- в) симпатія, дружба, закоханість;
- г) симпатія, закоханість, пристрасність;
- д) симпатія, закоханість, інтимність.

3. Маскулінність – це:

- а) велика м'язова маса;
- б) спортивний, сексуальний вигляд;
- в) сукупність соматичних, психічних та поведінкових ознак, що характерні для чоловіків;
- г) сексуальне порушення у чоловіків;
- д) сексуальне порушення у жінок.

4. Ендорфіни впливають на відчуття людиною:

- а) страху;
- б) горя;
- в) збудження;
- г) щастя;
- д) любові.

5. Тестостерон відіграє головну роль у підтримці:

- а) сексуального функціонування;
- б) сексуальної аверсії;
- в) відчуття слабкості у м'язах;

- г) відчуття щастя;
- д) сексуального бажання.

Варіант № 3

1. Лімбічна система головного мозку відповідає за:

- а) сексуальну поведінку;
- б) сексуальні дисфункції;
- в) патологію нав'язливих дій;
- г) імпульсивні дії;
- д) емоційність;

2. Феромони – це:

- а) речовини, що впливають на сексуальну поведінку;
- б) речовини, що входять до пахощів тіла і мають відношення до репродукції;
- в) речовини, що впливають на виникнення кохання;
- г) чоловічі гормони;
- д) жіночі гормони.

3. Фемінінність – це:

- а) боротьба жінок за сексуальне рівноправ'я;
- б) ненависть до протилежної статі;
- в) сукупність соматичних, психічних та поведінкових ознак, характерних для жінок;
- г) розлад сексуальності;
- д) реакційний жіночий рух.

4. Вважають, що афродизиаки впливають на:

- а) репродуктивні функції організму;
- б) зниження сексуальної активності;
- в) емоційність;
- г) сексуальне бажання та посилюють сексуальну активність;
- д) запобігання вагітності.

5. Аутоеротизм – це:

- а) придушення сексуальних проявів;
- б) сексуальне утримування;
- в) сексуальне збудження;
- г) сексуальна агресія, скерована на самого себе;
- д) мастурбація.

Варіант № 4

1. Свінгінг – це:

- а) кілька подружніх пар обмінюються своїми сексуальними партнерами за своєю участю;
- б) одна жінка, що має одночасно сексуальний зв'язок з кількома партнерами;
- в) групове сексуальне насильництво;
- г) сексуальні контакти в недозволених місцях;
- д) сексуальні знущання.

2. Сексуальна аверсія – це:

- а) агресивна поведінка до сексуального партнера;
- б) відраза до сексуального партнера;
- в) порушення сексуальних відчуттів;
- г) сексуальне збудження;
- д) зниження сексуального реагування.

3. Андрогінія проявляється як:

- а) відчуття відрази;
- б) двоякі можливості розвитку;
- в) двостатевість, присутні одночасно жіночі та чоловічі якості;
- г) немотивована дія при глибокому порушенні психічної діяльності;
- д) віднесення себе до певної статі.

4. Гіполібідомія – це:

- а) порушення темпу мислення;
- б) переживання з приводу своєї сексуальної неспроможності;
- в) нав'язливі переживання з приводу можливого зараження статевим шляхом;
- г) зниження сексуальних потреб та сексуальної активності;
- д) патологія статевого становлення.

5. Ефебофілія – сексуальні відносини між:

- а) двома підлітками;
- б) чоловіками літнього віку;
- в) двома дівчатами;
- г) дівчиною та зрілою жінкою;
- д) дорослим чоловіком та підлітком.

Варіант № 5

1. Гіперлібідомія – це:

- а) паталогічне посилення сексуальних потреб та активності;

- б) паталогічні сексуальні фантазії;
- в) паталогічний потяг до мастурбації;
- г) паталогія статевого розвитку;
- д) схильність до багаторазових оргазмів.

2. Куртуазне кохання – це:

- а) кохання до куртизанок;
- б) середньовічна рицарська любов;
- в) любов до заміжньої жінки;
- г) любов до королеви;
- д) гіперболізоване почуття.

3. Диспауренія –це:

- а) гормональні порушення;
- б) порушення сексуальної ідентифікації;
- в) больові відчуття при статевому акті;
- г) нав'язливі стани;
- д) захворювання статевих органів.

4. Інцест –це:

- а) раптове усвідомлення;
- б) сексуальне реагування;
- в) сексуальна відраза;
- г) сексуальний зв'язок між близькими родичами;
- д) сексуальний зв'язок з неповнолітніми.

5. Транссексуалізм –це:

- а) девіантна поведінка;
- б) потяг до сексуальних стосунків зі своєю статтю;
- в) перевдягання в одяг протилежної статі дає сексуальне задоволення;
- г) предмети одягу протилежної статі здатні викликати оргазм;
- д) статеве сприйняття різниться від біологічної статі і бажання її змінити.

Варіант № 6

1. Парафілія – це стан, коли сексуальне бажання та задоволення пов'язане з:

- а) незвичайними та соціально не прийнятними стимулами;
- б) больовими відчуттями;

- в) неетичними пахощами;
- г) присутністю стороннього;
- д) оцінкою оточення.

2. Трансвестизм – це:

- а) уповільнення темпів статевого розвитку;
- б) статеве збудження досягається перевдяганням у одяг протилежної статі;
- в) порушення статевої ідентифікації;
- г) бажання змінити стать;
- д) сексуальний потяг до своєї статі.

3. Ятрогенія – це:

- а) легка розумова відсталість, що характеризується конкретністю мислення, нездатністю до творчої поведінки, примітивністю інтересів та почуттів;
- б) часткове специфічне порушення процесу сексуального збудження;
- в) завдання шкоди здоров'ю пацієнта в результаті медичної помилки;
- г) порушення професійної етики;
- д) розголошення таємниці лікування.

4. Емпатія – це:

- а) відсторонення;
- б) порушення уваги;
- в) прояв сексуальності;
- г) емоційний відгук на чужі переживання;
- д) емоційна анестезія.

5. Ендогамія – це:

- а) безтурботний настрій, за якого переважають благодушність, пасивне відчуття цілковитого благополуччя, вдоволення, несерйозне ставлення до серйозних явищ;
- б) незначне порушення функцій головного мозку та біологічно зумовлена недостатність функцій нервової системи, що призводить до легких розладів поведінки і зниження здатності до навчання;
- в) патологічний потяг до сексуальних стосунків з тваринами;
- г) сексуальна девіантна поведінка;
- д) шлюби та сексуальні відносини тільки з представниками своєї етнічної або релігійної групи.

Ключі до тестових завдань

Варіант 1

1. а; 2. в; 3.б; 4. г; 5. д.

Варіант 2

1. а; 2. б; 3.в; 4. г; 5. д.

Варіант 3

1. а; 2. б; 3.в; 4. г; 5. д.

Варіант 4

1. а; 2. б; 3.в; 4. г; 5. д.

Варіант 5

1. а; 2. б; 3.в; 4. г; 5. д.

Варіант 6

1. а; 2. б; 3.в; 4. г; 5. д.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Оцінки “відмінно” заслуговує відповідь студента, який виявляє бездоганні знання теоретичного курсу в повному обсязі, розуміння напрямів і методів прикладного застосування соціологічних теорій, вміння обирати методи дослідження залежно від проблематики, розробляти інструментарій дослідження, чітко розуміння процедур кожного методу; при цьому також враховується його активність на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.

Оцінки “добре” заслуговує відповідь студента, який розкрив не всі питання екзаменаційного білету, виявляючи при цьому знання теоретичного курсу в повному обсязі, розуміння напрямів і методів прикладного застосування соціологічних теорій, вміння обирати методи дослідження та розробляти інструментарій, здатність уявляти процедури кожного методу; при цьому також враховуються його активність на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.

Оцінки “задовільно” заслуговує відповідь, у якій виявляється знання теоретичного курсу в неповному обсязі та уявлення щодо процедур дослідження і розробки інструментарію, але містить неточності, помилки, неповноту аргументації; при цьому також враховується активність студента на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.

Оцінки “незадовільно” заслугоує відповідь студента, який виявляє незнання навчального матеріалу в межах програми навчального курсу та нездатність розробляти інструментарій і застосовувати процедури дослідження; при цьому також враховується його активність на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Крук Р., Баур К.* Сексуальность. — СПб., 2005.
2. *Блейхер В. М., Крук И. В.* Словарь психиатрических терминов. — Воронеж, 1995.
3. *Сельченко К.* Психология сексуальных отклонений. — Минск: Харвест, 2004.
4. *Кон И.* Сексология. — М., 2004.
5. *Ильин Е.* Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. — СПб.: Питер, 2006.
6. *Фрейд З.* Очерки сексуальности. — М., 1991.
7. *Москаленко В.* Когда любви слишком много. — М., 2006.
8. *Малкина-Пых И.* Семейная терапия. — М., 2005.
9. *Малкина-Пых И.* Возрастные кризисы взрослости. — М., 2005.
10. *Кратохвил С.* Психотерапия семейно-сексуальных дисгармоний. — М.: Медицина, 1991.
11. *Айві А.* Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування. — К.: Сфера, 1998.
12. *Введение в психотерапию* / Под ред. С. Блоха; Пер. Д. Полтавец. — К., 1997.
13. *Карвасарский Б. Д.* Неврозы. — 2-е изд. — М.: Медицина, 1990.
14. *Михайлов Б. В., Табачников С. И., Витенко И. С., Чугунов В. В.* Психотерапия. — Харьков, 2002.
15. *Психосоматические расстройства* / В. Д. Тополянский, М. В. Струковская. — М.: Медицина, 1986.
16. *Ромек В. Г.* Поведенческая психотерапия: Учеб. пособие. — М., 2002.
17. *Рожнов В. Е.* Эмоционально-стрессовая психотерапия // Руководство по психотерапии. — Ташкент: Медицина, 1985.

Додаткова

18. *Кондрашенко В. Г., Донской Д. И.* Общая психотерапия. — Минск, 1993.
19. *Лоуэн А.* Язык тела / Перевод Н. Б. Бурова. — М.: ИГ “Прогресс”, 1997.
20. *Наркотики:* социальные, медицинские и правовые аспекты: Справочник / Авт.-сост. И. Н. Кузнецов, С. К. Купрейчик. — Минск, 2001.
21. *Пятницкая И. Н.* Наркомании: Руководство для врачей. — М.: Медицина, 1994.
22. *Радищев А.* О человеке, его смертности и бессмертии. — СПб.: Питер, 2001.
23. *Козлов Н.* Формула успеха, или философия жизни эффективного человека. — М., 2004.
24. *Завялов В.* Элементарный учебник дианализа. — К., 2003.
25. *Котляров А.* Освобождение от зависимостей. — М., 2005.
26. *Ялом И.* Групповая психотерапия. — М., 2007.
27. *Чепмен Г.* Решения, продиктованные любовью. — СПб., 2004.
28. *Васьківська С.* Основи психологічного консультування. — К., 2004.
29. *Тессина Т., Смит Р.* Как жить в паре и оставаться свободным: Ростов н/Д: Феникс, 2005.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів	4
Організація та форми самостійної роботи студентів.....	5
Вказівки до проведення практичних занять.....	11
Методичні рекомендації щодо написання реферату.....	12
Теми рефератів.....	14
Вказівки до виконання контрольної роботи.....	14
Теми контрольних робіт.....	15
Питання для самоперевірки.....	16
Тестові завдання	19
Ключі до тестових завдань.....	25
Критерії оцінювання знань студентів	25
Список літератури.....	26

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. Д. Станішевська*
Комп'ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-4016

Підп. до друку 14.03.09. Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний. Умов.-друк. арк. 1,63. Обл.-вид.арк. 1,46.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*